

Meri Paavola, nvm, TUTO/HYT

Lakivaliokunnalle

Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta (VNS 13/2022), asiantuntijalausunto

Selonteon luvussa 9 tuodaan esiin vaihtoehtoisia sovittelu- ja riidanratkaisumenetelmiä. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle kuuluvasta rikos- ja riita-asioiden sovittelusta säädetään laissa (1015/2005). Yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle ja valtakunnallinen järjestämisvelvollisuus Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL). Käytännössä sovittelu toteutetaan palveluntuottajien kautta paikallisissa sovittelutoimistoissa.

Selonteon liitteen 1 Toimenpide-ehdotuksessa 12 esitetään, että *”Rikos- ja riita-asioiden sovittelutoiminta valtiollistetaan ja toiminnan ohjaus siirretään STM:n hallinnonalalta OM:n hallinnonalalle.”*

Oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat vuonna 2020 hankkeen (VN 2750/2020), jossa selvitettiin mahdollisuuksia siirtää rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelu oikeusministeriön hallinnonalalle. Selvitysten, asiantuntijakuulemisten sekä tausta- ja kyselyaineistojen analyysin perusteella hankkeen ohjausryhmä esitti raportissaan (2021), että sovittelupalvelut siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle. Eesityksen mukaan palvelun yleiset ohjaus- ja valvontatehtävät siirtyisivät oikeusministeriön tehtäväksi. Sovittelupalvelut tuotettaisiin valtion omana toimintana siten, että sovittelun ammattihenkilöstö olisi valtion virkamiehiä. Sovittelupalvelut voitaisiin liittää oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteyteen ja tuotettaisiin mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa.

Oikeusministeriö sovittelun kotipesänä vahvistaisi sovittelun kokonaisuuden hallintaa, sovittelun eri osa-alueiden kehittämistä, lisäisi eri sovittelumuotojen synergiaetuja ja vastaisi kansainvälistä käytäntöä. Ohjausryhmän teettämien kyselyjen mukaan kaikista vastaajista ylivoimaisesti suurin osa oli sitä mieltä, että sovittelun siirtäminen sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle on tarpeellista. Myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kannattaa siirtoa.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta hallinnonalan siirto on erittäin tarkoituksenmukainen ja perusteltu, joten siirron valmistelua tulisi edelleen jatkaa hyvässä yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.